

Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi

2018, 1(2):55-64.

DOI: [10.29226/TR1001.2018.88](https://doi.org/10.29226/TR1001.2018.88)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası:

<https://www.sobibder.org>

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Şemsettin Sami'nin Osmanlıca Kadın ve Çocuk Gazetesi: Aile

Arş. Gör. Huzeyfe BİLGE, Kafkas Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı,
Kars. e-posta: hbilge@outlook.com.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7664-488X>

Öz

“Aile” Şemsettin Sami'nin 17 Cemaziyel Âhir 1297'de (27 Mayıs 1880) yayın hayatına çıkardığı bir gazetedir. Ailenin fertleri arasında ilk olarak ev hanımlarını hedef kitle olarak seçen gazetenin özellikle zengin ev hanımlarına hitap ettiği metinlerdeki bazı açıklamalardan anlaşılmaktadır. Tek yazarı Şemsettin Sami olan gazete kadınları ailenin rüknü olarak görmekte ve kadınların birçok sorumlulukları olduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda kadınlara sürekli tavsiyelerde bulunmaktadır. Gazetenin çocuklara hitap eden bazı bölümlerinde çocuklar için birkaç adet hikâye ve oyun da mevcuttur. Neredeyse hiç resim, fotoğraf vb. yer almayan gazetenin ilgi çekici yönü bulunmamaktadır. Gazetede gereksiz yere uzatılmış çok uzun cümlelere rastlanmaktadır. Elimizde sadece 3 nüshasının bulunduğu gazete vasat bir seviyededir.

Anahtar Kelimeler: Şemsettin Sami, Osmanlıca kadın gazetesi, Osmanlıca çocuk gazetesi.

Makale Gönderme Tarihi: 8.9.2018

Makale Kabul Tarihi: 15.12.2018

Önerilen Atf:

Bilge, H. (2018). Şemsettin Sami'nin Osmanlıca Kadın ve Çocuk Gazetesi: Aile, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 1(2):55-64.

© 2018 Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi.

**Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences**

2018, 1(2):55-64. DOI: [10.29226/TR1001.2018.88](https://doi.org/10.29226/TR1001.2018.88)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

Şemsettin Sami's Journal for Women and Children in Ottoman Turkish: Aile

Research Assistant, Huzeyfe BİLGE, Kafkas University, Faculty of Education, Department of Turkish Language Education, Kars. e-mail: hbilge@outlook.com.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7664-488X>

Abstract

“Aile” is Şemsettin Sami's journal which started to publish on May 27, 1880. The target group of this journal was housewives. It can be interpreted from texts that this journal published for wealthy women. The only author of “Aile” was Şemsettin Sami and he believed that a woman is the most important member of a family. Şemsettin Sami thinks that this important situation of women makes them have more responsibilities. Thus, he always gave advice to women. Kids were the target group as well. There were some games and stories for kids in the journal. “Aile” included very few visuals and it was not an attractive journal due this aspect. In this journal there were many sentences that were unnecessarily long. The journal was at mediocre level and we have only 3 issues of it.

Keywords: Şemsettin Sami, :Journal for women in Ottoman Turkish, Journal for children in Ottoman Turkish.

Received: 8.9.2018

Accepted: 15.12.2018

Suggested Citation:

Bilge, H. (2018). Şemsettin Sami's Journal for Women and Children in Ottoman Turkish: Aile, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 1(2):55-64.

© 2018 Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi.

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nde yenileşme hareketleri ile birlikte birçok süreli yayının çıktığı bilinmektedir. Çok çeşitli kitleleri hedef seçen yayınların bazıları sadece erkeklere hitap etmekte ve siyasî konuları muhtevî iken bazıları çocukların eğitimini ve eğlenmelerini gâye edinmiş, bazıları da kadınlara yönelik çıkmıştır. Bu yayınlarla beraber, ailenin bütün fertlerini kapsayıcı nitelikteki süreli yayınlar da bulunmaktadır.

Süreli yayınların artmasıyla birlikte kadınlara, çocuklara ve ailenin bütününe hitap eden gazetelerde de artış yaşanmıştır. Bu gazeteler genelde eğitmeyi amaç edinmiştir. Bundan dolayı aile gazetelerinde de kadınları eğitime amacı göze çarpmaktadır. Ailede erkek ve kadının görev paylaşımından dolayı bir ev hanımına evin idaresi gibi bir yük yüklenmektedir. Özbilgen'e göre (2007:451) Osmanlı döneminde ailede erkek eve para getirmekle, kadın ise bu parayı idare etmekle yükümlüdür. Ancak aile gazetelerine bakıldığında ekonomik boyutun yanında çocuk eğitimine yönelik bilgilerin ve tavsiyelerin de olduğu görülmektedir. Özellikle Tanzimat'tan sonra kadınların ailedeki rollerinin ve kadınları eğitmenin önemi daha çok anlaşılmıştır. Çünkü çocukların terbiyesiyle uğraşan kadınların aslında ülkenin geleceğini inşa etmekte oldukları fark edilmiştir.

Osmanlı'nın son dönemlerinde kadının eğitimine önem verilmiş ve 1859'da kız rüştiyeleri açılmıştır (Doğan, 2001:104). Ayrıca kadının toplumdaki yeri de sorgulanmaya başlamıştır. Kültürel ve sosyal hayata kadınların da katılmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Kadınları sosyal ve kültürel hayata dâhil etmek hatta ev hanımlarını çocuk eğitimi, ev ekonomisi, dikiş-nakış gibi konularda eğitmek için çeşitli gazeteler yayımlanmıştır. Meselâ *Şukûfezar* (1886) hem sahibi kadın olan hem de yazar kadrosu sadece kadınlardan oluşan ilk gazetedir (Çakır, 2011:64).

Şemsettin Sami (1850-1904) de kadınların toplumdaki yerine, eğitilmelerine, sorumluluklarına dair önemli çalışmalar yapmıştır. *Kadınlar* adlı incelemesinde kadınların toplumdaki yerine ve önemine değinerek toplumdaki çözümlerin temelinde kadınların olduğunu, kadınları eğitmenin toplumu kalkındıracağını belirtmiştir. *Şemsettin Sami*'ye göre kadının terbiyeli, eğitilmiş olması durumunda toplum da terbiyeli olacaktır. Kadınlar idareliyse toplum da zenginleşecektir (Doğan, 2001:94). *Şemsettin Sami* bu düşüncelerden yola çıkarak *Aile* isimli gazeteyi çıkarmıştır.

AİLE

Şemsettin Sami'nin yazarlığını tek başına yaptığı *Aile* gazetesi ilk olarak 17 Cemâziyel Âhir 1297'de (27 Mayıs 1880) yayın hayatına çıkmıştır. *Mihran Matbaası*'nın sahipliğindeki gazetenin bir adedinin ücreti 100 para, bir cildi "payitaht için yarım lira, vilayetler için üç mecdiyedir." (S.1, s.1). İsminden de anlaşılacağı üzere hedef kitle olarak bir ailedeki bütün fertleri seçen gazetenin bu seçiminin sebebi *İfade-i Meram* başlığı altında şöyle açıklanmıştır: "Aile -erkek, kadın, çocuk- birkaç kişiden ibaret olduğu gibi, bu mecmuâya derc olunacak mebâhis dahi erkeklere ve kadınlara, kız ve erkek çocuklara taalluku olup, bir ev halkının âliyy-ül umum

muhtaç olacakları maddi ve manevi, yani gerek ahlâk ve terbiyeye, ve gerek idâre ve ta'yişe dair her nev' menafi' ve fevâidi şâmil olmasına sa'y olunacaksa da, ailenin başlıca rüknü kadınlar olduğundan, bu mecmuânın da başlıca kadınlara nisbeti vardır" (S.1, s.1).

Açıklamadan da anlaşılacağı üzere gazetenin çıkarılmasındaki gâye bir ailenin bütün fertlerine yönelik olarak, faydalı, maddi-manevi konuları muhtevi yazılarla erkek, kadın ve çocukların eğitilmesidir. Ancak yazar, kadınlara daha çok ehemmiyet vermekte, kadınları ailenin direği olarak nitelendirmektedir. Akıllara "Gazete neden kadınlar tarafından yazılmıyor?" sorusunun geleceği düşünülmüş olduğundan *Şemsettin Sami*, bu sorunun cevabını da şöyle vermektedir: "Memâlik-i mütemeddinde böyle eserler, ekseriyet üzere, kadınlar tarafından yazılmakta ise de, bizde böyle bahislerde kalemi elimizden kapacak kadınlar yetişince, veyahut teksir edinceye kadar, bu hizmetin ifâsına, ve âle-l-husus âlem-i medeniyet kadınlarının mahsul-ü fikir ve himmetlerini vatanımızda neşr ve taammîye erkeklerin vasıta olması mazur ve mecaz görülebilir" (S.1, s.1).

Yazarın açıklamasından, o yıllarda Avrupa'da çıkan aile ve kadın gazetelerinde kadınların yazarlık yaptıkları hatta o gazeteleri kadınların çıkardıkları anlaşılmaktadır. Bir erkeğin kadın ve aile gazetesi çıkarmasının yadsınacağı düşünülmüş olacak ki *Şemsettin Sami* böyle bir açıklama gereği duymuştur. *Şemsettin Sami*'nin ilerleyen açıklamalarına göre gazetenin çıkarılış gayesinden biri de o yıllarda sayıları hiç de az olmadığı yazar tarafından belirtilen bilgili kadınların gazetede yazı yazmalarını desteklemektir (S.1, s.1).

Aile gazetesinin içeriğine ve yazarın kullandığı örneklere ve hitaplara bakıldığında zengin ailelerin ve kadınların okuyucu olarak seçildiği anlaşılmaktadır. Meselâ *Ev İdaresi* yazısında "Zan etmeyiniz, ki kocanız veya pederiniz büyük ve zengin adam olduğu için, sizin çalışmamanız lazım gelir" (S.1, s.8) denilmektedir. Ayrıca bazı yazılarda evde bulunan hizmetçilerden, aşçılardan örnekler verilmektedir. Buradan yola çıkılarak sosyoekonomik durumu üst seviyedeki ailelerin hedef kitle seçildiği anlaşılmaktadır.

Şemsettin Sami, gazetede yazıların nasıl yazılacağı, okuyucuları sıkmamak için nelere dikkat edileceği hususunda da izahatta bulunmuştur. Yazara göre âlemde herkes tatlıdan hoşlanır, acıdan hoşlanmaz. Dolayısıyla her şeye tatlılık katmak, güzellik koymak gerektir. Bu kuralı en çok ailede –özellikle kadın ve çocuklarda- uygulamak gereklidir. Kadınlara ve çocuklara faydalı bir şey öğretilcekse, mutlaka eğlenceli olmalıdır. Aksi takdirde istenen gayeye ulaşmak zor olacaktır. *Şemsettin Sami* bu konuda "Kadını süsten, çocuğu oyundan vazgeçirmeye çalışan ders onları kendinden nefret ettirmekten başka bir şey hâsıl edemez" (S.1, s.2.) diyerek fıtrata uygun olmak gerektiğini belirtmektedir. Ona göre kadın ve çocuklara faydalı şeyler öğretmek için tabiatlarının istedikleriyle karışık olan nasihatler ve dersler verilmelidir. Böyle olduğu takdirde tabiatlarının istemediklerini bile farkında olmadan kabul ederek ikinci bir tabiata sahip olmaya başlarlar (S.1, s.2). Yazara göre zihin ve kalbe girmenin yolu eğlence ve lezzettir. Bu gazetede de bu ilkelerden yola çıkılarak "...fâide lezzetle, ve menfaat eğlence ile karıştırılarak, kadın ve çocukların tabiatına da hizmet olunacaktır" (S.1, s.2) denilmiştir.

Aile Gazetesi 1. Sayısı

Gazetenin ilk sayısı toplam 16 sayfadır ve 10 farklı yazı yer almıştır. Yazılardan ilki o zamanki gazetelerde sıkça karşımıza çıkan *İfade-i Meram* adını taşımaktadır. Bu başlık altında gazetenin çıkarılma gâyesi, kimlere yönelik olduğu, içeriğinde nelerin yer alacağı gibi bilgiler yer almaktadır. İkinci yazı *Aile*'dir. Bu yazıda ailenin ne olduğu, büyük-küçük aile tabirleri gibi başlıklarda izahatlar vardır. Ailenin bir insan fabrikası olduğu, bu fabrikanın kalitesi nisbetinde bu aileden çıkan insanların da kaliteli olacaklarına değinilmiştir. *Şemsettin Sami* bizde bu tür bir insan fabrikası olan ailenin yokluğundan yakınarak ailelerdeki muhabbet ve manevi terbiye eksikliğinden yakınmaktadır.

Üçüncü yazı *İhtar* yazısıdır. Bu yazıda gazetenin özellikle kadınlara hitap ettiği, çocuklara ait yazıların da olduğu ve bazı yazıları da erkeklerle birlikte okumak gerektiği gibi bahisler vardır. Oldukça uzun olan ihtar yazısı kadınlara yönelik yazılmıştır ve onlara gazetenin nasıl okunacağı, gazetede hangi konuların yer alacağı gibi konularda bilgi vermektedir. Çocuklar için masalların, ninnilerin olacağı, yetişkin kızlara ve kadınlara yönelik dikiş, nakış gibi kadın işlerine ait çeşitli yazılara yer verileceği, bazı ciddi konuların yazılacağı ve bu ciddi yazıların erkeklerle birlikte okunması gerektiği aktarılmaktadır.

Ev İdaresi yazısında evin idaresinin ya zenginliğe ya da sefaletle yol açacağı, bunun da kadının elinde olduğu aktarılmıştır. *Şemsettin Sami*'ye göre insanların maddi ve manevi mutlulukları kadınların elinde olduğu gibi mahvı da kadınların elindedir. Kadınlar evdeki serveti yöneterek hane halkını mesut veya mahvedebilir. Bahtiyar ve refah düzeyi yüksek bir aileye sahip olmak için kadınlara ev işlerinde çalışmaları, okumaları, iğne iplikle uğraşmaları, yırtık elbiseleri dikmeleri, üretmeleri tavsiye edilmektedir. Bütün işlerin halayıklara, hizmetçilere, aşçılara bırakılmaması gerektiğine değinilmektedir.

Sıhhat adlı makalede sağlığın öneminden bahsedildikten sonra kadınların birinci vazifelerinden birinin ev ahalisinin ve çocukların sağlıklarını korumak olduğu söylenmiştir. *Şemsettin Sami*'ye göre insanların sağlığı 15 yaşına kadar kadınların elindedir. Hatta 15 yaşından sonra bile bu durum çok değişmemektedir. Yazara göre hastalıklar ya yeme, içme, oturma, yatma gibi hallerdeki hatalardan ya da hastalık yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladığında dikkat etmemekten kaynaklanmaktadır. Bu iki sebebi de engelleyecek olan kadındır. Bunun için kadınların yemek, giyinmek, uyumak gibi çeşitli işlerin nasıl, ne zaman yapılması gerektiğini, hasta olana ne yapmak gerektiğini bilmelerinin elzem olduğu söylenmektedir. Bundan dolayı da gazetede sıhhat köşesinin olduğu aktarılmıştır.

İğne ve Makas yazısında giyinme ve süslenmenin tabii bir meyil olduğu aktarılmıştır. Kadınlarda zinet meylinin olmasından dolayı iğne ve makasa da meylin olduğu ve olması gerektiği belirtilmiştir. *Şemsettin Sami*'ye göre bir evin malî yönden en büyük düşmanları terziler, modistrelerdir. Yazara göre kadınlar kendi elbiselerini kendileri dikmelidirler. Hazır satın alınmış olan elbiselerle övünmek kadınların hakları değildir. Bu durum ancak kocalarının

parası olduğunu göstermektedir. Bundan dolayı iğne ve makas kadınların ellerinden bırakmamaları gereken şeylerdir.

Çocuklara Hikâye isimli yazı çocukları ilgilendiren ilk metindir. Bu başlık altında iki adet hikâye bulunmaktadır. İlkinde iki kız kardeşin fakir bir kadına yaptıkları yardımı konu edinen bir hikâye vardır. İkincisinde ise annesinin izni olmadan sokağa çıkan küçük bir çocuğun başına gelen belalar konu edinmiştir. Bu hikâyede dikkat çeken husus sokağın çocuklar için tehlikeli olduğunun söylenmesidir. Hikâyedeki çocuk kimseye kendini fark ettirmeden sokağa çıkar. Sokakta ayakları çıplak olan çocuklar vardır. Yazarın sokaktaki çocukların fakirliklerini vurgulaması dikkat çekicidir. Hikâyenin kahramanı elinde oyuncak ve fesinde takılı olan birkaç altın ve inci ile dışarı çıkmıştır ve farkında olmadan evden uzaklaşır. Ayakları çıplak olan çocuklar hikâyenin kahramanının elindeki oyuncak ve altınlı, incili fesi alıp kaçarlar. Düşüp yaralanan çocuğu evin hizmetçileri bulur ve eve getirir. Çocuk annesine, bir dahaki sefere sokağa çıkmak istediğinde gerekirse kendini hapsedmesini söyler. Bu hikâyeden çıkan sonuca göre sokak çocuklar için tehlikelidir. Yazarın okuyucuya aktardığı bu metinde olumsuz örtük mesajlar bulunmaktadır.

Oyun adlı yazıda her evde iskambil ve domino kemiklerinin (okey oyunu kastedilmiş olmalıdır) bulunmasının gerektiği belirtildikten ve bazı oyun türleri açıklandıktan sonra bir oyun tarif edilmiştir.

Mesâil isimli parçada kale, minare vb. bir yerde bulunan bir kişinin başka yüksek bir yerin irtifasını ölçmek için iki farklı yol tarif edilmiştir. Bu tarifler yapılırken şekiller de kullanılarak okuyucunun daha kolay anlaması sağlanmıştır.

İlk sayının son parçası *Lağz* ismindedir. Bu parçada iki bilmece sorulmuş ve her biri için ayrı ayrı ödül verileceği söylenmiştir. Bu ödüllerden birisi de *Sefiller* adlı romandır.

Aile Gazetesi 2. Sayısı

2. sayının ilk başlığı *Kadın*'dır. Bu parçada *Şemsettin Sami* kadınlar hakkındaki fikirlerini kaleme almıştır. Bu parçada kadının insan fabrikası olduğu, yani kadınların çocukları hem doğurmak hem de eğitmekle yükümlü olduğu ifade edilmektedir. İnsan nereden ne eğitim alırsa alsın en büyük terbiyecisinin annesi olduğu vurgulanmaktadır. Çocuğunu eğitemeyen kadının topluma zararlı evlatlar yetiştirmiş olacağı aktarılmaktadır. Eskiden kızların okumalarına karşı olunduğuna değinildikten sonra artık cahil kızlarla kimse evlenmek istemediği için kızların okula gönderilmeye başlandığı söylenmektedir. Ancak kızların erkeklerle aynı konuları görmekten ziyade aile hayatında işlerine yarayacak şeylerin de öğretilmesini tavsiye etmektedir.

Kadının Vezâifi parçasında "Kadın ailenin müdürü, sahibi, velisi, muhafızı, amiridir; aile kadının elindedir" (S.2, s. 19) denilmekte ve bu görüş çerçevesinde kadınların görevlerinden

bahsedilmektedir. Aile bir devlete benzetilmekte ve bu devleti kadınların idare edeceği belirtilmektedir. Bunun için kadının ilim bilmesi gerektiğine değinilmektedir.

Evin Tertip ve Tanzimi parçası sonraki *Havlu* parçasıyla ilişkilidir. Bu iki parçada evde kilerin, avlunun, mutfağın nasıl olması gerektiğinden, odaların tanziminden, kömürlük, odunluk, çamaşırhaneden vb. bahsedilmektedir. Kısacası yeni ev kuracaklara veya imkânı olup da evlerini düzenleyebileceklere ev tasarımı hakkında bilgiler verilmektedir.

Yemek parçasında yemek yapmak, kadının birinci vazifelerinden biri olarak gösterilmekte ve bunu kanıtlamak için açıklamalar yapılmaktadır. Yeterince açıklama yapıldıktan sonra yemek âdetimizden bahsedilmekte ve sadece sebze türüyle beslenmenin yanlışlığı açıklanmaktadır. Bu kapsamda sofrada ne tür yemeklerin bulunması gerektiğine dair bahisler vardır.

Sihhat isimli parçada genel olarak sağlık ile ilgili bilgiler aktarılmıştır. Ardından *Elbise* metni gelmektedir. *Elbise* metninde Avrupaî tarzda açık giyinmenin veya Afrika'da yaşıyor gibi kat kat elbiseye bürünmenin yanlış olduğu söylenmektedir. Bunun ardından giyinme konusunda çeşitli tavsiyeler verilmektedir.

Çocuklara Hikâye'de ise *Atiye* isimli bir kızla ilgili hikâye anlatıldıktan sonra *Oyun* adlı parçaya geçilerek bir oyun tarifi yapılmaktadır. *Oyun*'un ardından *Lağz* parçasında yine bilmece sorulmakta ve bilenlere "*Şeytanın Yâdigarları*" adlı yayının bir nüshasının verileceği bildirilmektedir.

Emsal adlı parçada birçok güzel söz maddeler halinde yazıldıktan sonra son olarak *İhtar* başlığı altında birinci sayıdaki bilmecelerle ilgili bir duyuru yapılmıştır.

Aile Gazetesi 3. Sayısı

Elde bulunan son nüshanın ilk konusu *Eğlence*'dir. Bu yazıda sürekli çalışmanın zihni yorduğu, bundan dolayı bazı zamanlarda eğlenmek gerektiği belirtilmiştir. Ardından gelen yazı *Çocukları Kadınlardan Ayırmak*'tır. Belli bir yaştan sonra çocukların kadınlardan ayrılıp erkeklerle birlikte tutulduğuna değinen yazıda bunun yanlış olduğu, çocukların kadınlardan terbiye aldıkları, eğer kadın çocuğu eğitemeyecekse önce kadını eğitmenin gerektiğine değinilmektedir.

Evin Tertip ve Tanzimi ile *Yemek Odası-Kiler* yazıları birlikte yazılmıştır. Bir önceki sayıdaki yazının devamı olan bu yazıda yine yemek odası ve mutfağın nerede ve nasıl olması gerektiği gibi konulara değinilmiştir.

Sihhat, çocuklara uygulanan hacamat, çocukların bacak aralarına kat kat bez bağlamak ve beşikteki çocuğun ellerini ve bacaklarını hareket ettirememesine sebep olan sımsıkı bağlama adetlerinin yanlış oldukları hakkındadır.

İtriyat ve Çiçekler, kokularla ve çiçeklerle ilgili muhtelif bilgiler içermektedir. Çiçeklerden koku elde edilmesi, yağ üretilmesi vb. konular yer almaktadır.

Matbah yazısında çeşitli yemek tariflerinin olacağı söylendikten sonra etler hakkında bilgiler verilmiştir. Ardından *Çocuklara Hikâye* kısmında iki hikâye yazılmıştır.

Oyun parçasında *Alfabe Oyunu*, *Oyun Kâğıtları* ve *İmtiyazlı Kral* isimli oyunlar hakkında tafsilatlı bilgilere yer verilmiştir.

Mesele'de bir akıl oyunu tarifi ve bir bilmece sorulmuştur. Ardından *Lağz* başlığı altında yine bir bilmece sorulmuştur. Bilenlere hediye verileceği söylenmiştir. *Emsal* yazısında da kadınlar ve güzellik ile ilgili sözler maddeler halinde verilmiştir.

Son yazılara bakıldığında *Letâif* adlı parçada bir fıkra, ilk sayıdaki bilmecelerin cevaplarının olduğu bir kısım ve *İlan* başlığı bulunmaktadır. Üçüncü sayı bu parçalarla sona ermektedir.

Aile Gazetesinin Şekil ve İçerik Özellikleri

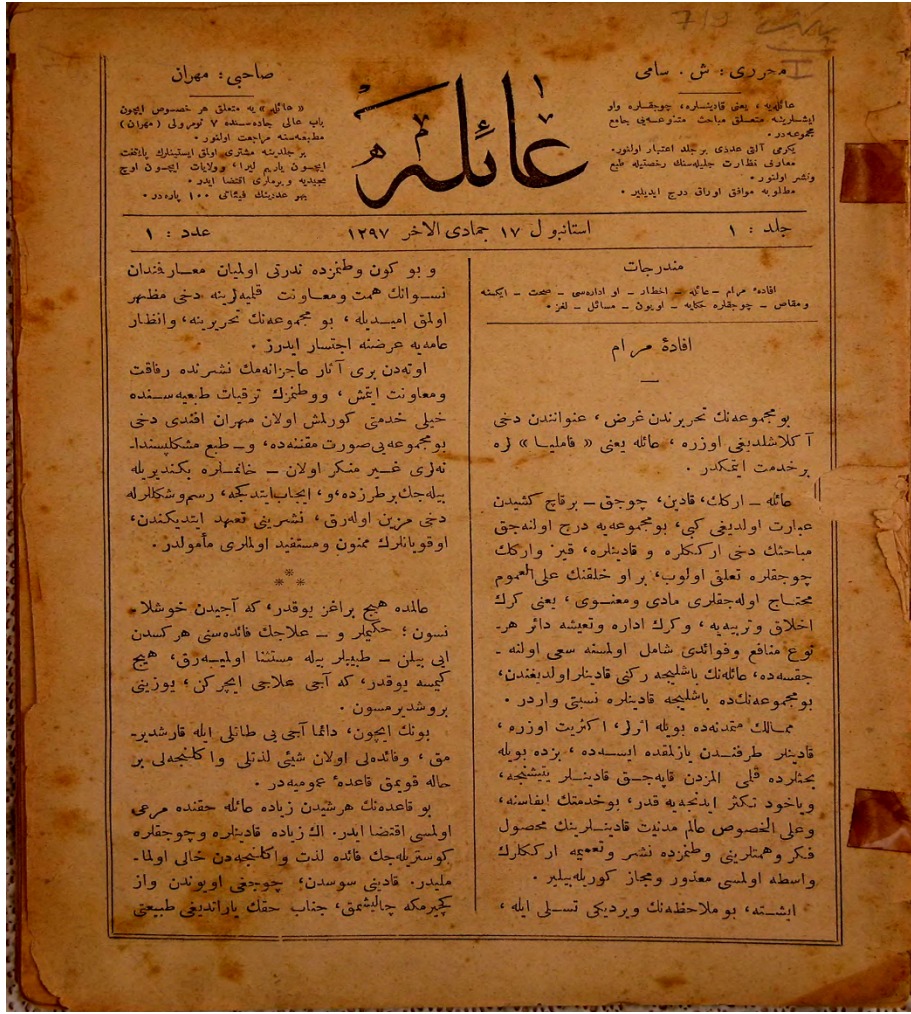
Aile gazetesinin şekil özellikleri aynı devirlerdeki diğer gazetelerle benzerdir. Kapak sayfasında ortada derginin adı yazarken bu yazının sağında muharrir, hedef kitle bilgisi; solunda sahibinin kim olduğu ve içerik, matbaa, fiyat bilgileri yer almaktadır. Başlığın altında cilt, tarih ve adet bilgileri bulunmaktadır. Her sayının başında *Münderecât* ismiyle yayınlanmış içerikler kısmı vardır.

Gazetenin metin kısımları iki sütun halindedir. Parçalar sütun boyunca düz çizgiler kullanılarak ayrılırken bir parçanın iç kısımları üçgen oluşturan yıldızlarla ayrılmıştır. Bazı metinlerle ilgili açıklamalar için dipnotlar kullanılmıştır.

Aile'de fotoğraf veya resim hiç bulunmamaktadır. Bu durum gazeteyi sıkıcı hale getirmektedir. Gazete birkaç parçadaki şekiller haricinde tamamen yazıdan oluşmaktadır.

İçerik olarak bakıldığında gazetenin kadınlara hitap ettiği anlaşılmaktadır. Ancak daha ziyade zengin olanlara hitap edilmektedir. Metinlerde hizmetçilerden, aşçılardan, bahçeli evlerden, terzilerden bahsedilmesi, zengin baba ve kocaların paralarından örnekler verilmesi, çocuklara sokağa çıkmanın tehlikeli olduğu mesajını veren çocuk hikâyesi vb. lerinden yola çıkıldığında bu gazetenin en az orta sınıf ama genel olarak zengin sınıfa hitap ettiği anlaşılmaktadır.

Gazetede büyük oranda deneme ve sohbet tarzındaki yazılar göze çarpmaktadır. Yazar bazen karşılık konuşur gibi yazarken bazen ikna etmeye çalışmaktadır. Çocuklar için yazılmış hikâyeler dışında hikâyeleyici metin bulunmamaktadır. Sürekli bilgi verici, eğitici, bir şeyler tavsiye eden metinler vardır. Gazetede hiç şiir bulunmazken her nüshada bir iki bilmece, oyun tarifi ve çocuklar için hikâyeler vardır.

Gazetenin Dil Özellikleri

Şemsettin Sami'nin *Aile* gazetesinde oldukça uzun cümleler kurduğu göze çarpmaktadır. Cümleleri nokta ile ayırmak yerine “;” işareti ile birleştirdiği görülmektedir. Böyle cümlelerden birisinde 139 kelimenin bulunduğu dikkat çekicidir. Bu tür uzun cümleler ve sürekli tavsiye ve bilgi verilmesi, eğitim yönünün ağır basması gazeteyi oldukça sıkıcı yapmaktadır.

Gazetenin ilk sayısında *İfâde-i Meram* ve *Aile* ile ilgili kısımlarda yaklaşık 4 sayfalık açıklamadan sonra yazar “Buraya kadar yazdığımız şeyler belki biraz canınızı sıktı. Evet, biz de birdenbire o kadar ciddi bahislere girişmek istemedik...” (S.1, s.4) demektedir ve daha ilk sayıda sıkıcı bir yazı yazdığını itiraf etmektedir. Gazetenin geri kalanında da benzer sıkıcılık görülmektedir.

Gazetenin diline bakıldığında genel itibarıyla sade bir Türkçe kullanıldığı görülmektedir. Yer yer Arapça tamlamalar ve kelimeler de bulunmaktadır ancak bu durum o senelerdeki diğer yayınlara göre oldukça kısıtlıdır. Genel olarak günümüzde bile kullanılan kelimeler seçilmiştir.

Cümlelerde noktalama işaretleri de oldukça sık bir şekilde kullanılmıştır. Özellikle cümlelerin bittiği yerlerde nokta yerine noktalı virgül kullanılarak cümleler birleştirilmiştir.

SONUÇ

Aile gazetesi Osmanlı Devleti'nin son yarım asrında çıkmış bir gazetedir. Gazetenin tek yazarı olan *Şemsettin Sami* bu gazetenin aileye hitap edeceğini belirtse de aslında kadın gazetesi demek daha doğrudur. Erkekleri ilgilendiren konu neredeyse hiç olmadığı gibi çocukları ilgilendiren de sadece *Çocuklara Hikâye* bölümleridir. Dolayısıyla literatürde (Okay, 1999; Kasap, 2011) bu gazetenin çocuk gazetesi olarak değerlendirilmesi de yanlıştır. Okay (1999:50) bu gazeteye çocuk dergilerini konu edinen kitabında yer verse de *Aile* gazetesini açıklarken kadın gazetesi görünümünde olduğunu belirtmektedir.

Gazetede kadınları eğitime, kadınlara bilgi verme, ev idaresi, evin düzenlenmesi, evde çalışan hizmetçilerle olan ilişkiler gibi çeşitli konularda yazılar bulunmaktadır. *Şemsettin Sami*'nin bu gazeteyle ev hanımlarını eğitmeyi gaye edindiği rahatlıkla söylenebilir. Bunun yanında bilmeceler, güzel sözler, çocuklara hikâyeler ve oyunlar da vardır.

Günlük kullanımı yaygın kelimelerin seçildiği, Arapça tamlamaların az olduğu görülse de çok uzun cümlelere yer verilmesi olumsuz bir durumdur. Uzun cümlelere bir de eğitici üslup ve sürekli bilgi verme isteği de eklendiği için gazete sıkıcı bir hâl almaktadır. Hiç resim veya fotoğraf olmaması da bu duruma sebebiyet vermektedir.

KAYNAKÇA

- Çakır, S. (2011). *Osmanlı Kadın Hareketi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Doğan, İ. (2001). *Osmanlı Ailesi- Sosyolojik Bir Yaşam-*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Kasap, A. (2011). *Evvel Zaman İçinde Çocuk Dergileri 1869-1928 Yılları Arasında Yayınlanan Osmanlıca Çocuk Dergileri*. İstanbul: Bilir.
- Okay, C. (1999). *Eski Harfli Çocuk Dergileri*. İstanbul: Kitabevi.
- Özbilgen, E. (2007). *Bütün Yönleriyle Osmanlı Âdâb-ı Osmaniyye*. İstanbul: İz Yayıncılık.